

ՊՐԱՎՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պուշկարի ինչ համար 12 Թ
Տարեկան 6
Վեցամսյա 3
Մասնական 1.50

Ստեփանյանի համար 3
Տարեկան 8
Վեցամսյա 4.50

Մանուգեան սուր ասու
քին երեսին համար 40 ս
խի վերին երեսի հա
մար 20 ասեքիս է եր
եսի անդի անգլաներու
համար 20 0/0 գեղյ կըլ

Վառանյի համար ձեռք 10 ասեքիս

ՉՈՐԵՔԻՆԻ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՍԵՍԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԱՆ

ԿԸ ՀՐ ՏՐԱՎՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՒ ԶԱՐԴՈՐՈՒՄ

Երևանի Լ. Մանուգեանի
ԽՍՀՊՈՐՈՒՄ ԱՆՍ ԿԱՍՏ
ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Редакция на вѣдѣніи
«Шаржунъ»
Варна

Rédaction du journal
«Charjoun»
Varna (Bulgarie)

Մասնականի համար
ձեռք 3

(20 ՄԱՆԻՍ)
Պուշկարի ինչ համար
ձեռք 15

Գրույթիս և չեան սրուի

ՉՈՐԵՔԻՆԻ ԳՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՒ ԶԱՐԴՈՐՈՒՄ

ՄԱՍՈՒԼԻ ԴԵՐԸ
ՍԵՐ ՍԵՋ

(Ծար. նախորդ թիվն և վերջ)

Չիկայ անկի գրեղ ուժ քան մա
մուլը ներկայ գարուս մէջ հասարակ
կութիւնները գեղի հասարական
գործունէութեանց մէկու համար
Հասարակ համար մասնատրոյցի
մատուցել խիստ ամանակի եւ փա
փուռի դեր ունի խաղալու եւ այդ
պէսով է միտղամ բնութիւնը ընդ
նուսի Լրագրութիւնն է որ ազգա
յին զիտակից կեանքի մը նպատակը
սխալ ներշնչել ժողովրդին ան է որ
մեր խելով ժողովրդը չըջատարէ
հասարակական շատ մը խնդիրներու
մէջ իր խախտուի գաղափարներն
ու բանականութիւնը գեղի օգտա
կար ու վնասը ուղղելով:

Մասնին է ժողովրդին ճայտը
զարգացնող, գեղեցիկին զգացումը
բարձրացնող որովհետեւ մեր ամբողջ
զգացումները զիտակ է լրագրու
թեան մէջ է կայացած, ան է որ ժո
ղովրդի հնդդայիան նախապաշա
րուս երն ու ստրկական փառած գա
ղափարները աղբու եւ արմատական
կերպով նշարակելու պատիւն ու
պարտականութիւնը ունի:

Այս անհանգիստ թէ մեր մամուլը
որ ստիճան իրականացուցած է իր
այս սուրբ անարժու թիւեր:

Մեր խմբագիրները առ հասարակ
բարեմիտ սիրազուններ գուրի լուրջ
կրթութիւնն է, ո՛չ շատ հմուտ հասա
րակական խնդիրներու վերաբերիտալ
յածան բախտախնդիրներ, որոնք
քիչ որ գրել փարտել գիտեն, մեր
ժողովուրդը տգէտ, անտարբեր, ան
զիտակից իր ազգային արժանապա
տեանն ու պետային ինքնագի
տակցութեան աննախնամախնդիր,
անատակ մեր հասարակական կ'ան
քը, անողջ քառս մը, եղիկի եւ
անգլիի գրութիւնն մը կը ներկայա
նայ մեզ:

Նամոյ և. ոճրագործ արշաւանք մը
մէջ ծայրէն միւսը կը ստատուի մա
հաշունչ, եղբայրական հաղածանք ի
րարու դէմ:

Սա արդէն բուսական է սպառու
ցանկութե թէ որպիսի գրութիւն է
ստեղծուած շնորհիւ մեր հասարակա
կան գործիչներու: Իսկ մեր աշխա
տանից թղթակիցները, Աժ. մեզ ա
նոնց պէ պոնէ: Թղթակիցներ ամե
նակականութիւն սխորձակներով պըզ
տիկ փառասիրութիւններով, ամպլիկ
գաճճեր, որ մը չի խնայեցին մեր
խելով ժողովրդին, որ մը լուրջ բան
մը չի սուրի մեզ, անձնական պը
տիկ կոխներ քափէներու անկիւն
ներէն հանկուտ մեր թերթերու սի
նակներուն մէջ պատասխան անոն
կիտիկ շատողորմելով թոյլ խմբա
գիրներու բարեկարգութեանը բ
անով ինչ սխալ հասկացում պատճա
տութիւնը:

Հանրամասնութիւնը մերն
է որ, հարցը իր եւ անհատ հը
րուշալի ուժ կը ներկայացնեն մե
չեւ իսկ կայսրութեան բարձրադա
շակ կարգիտութիւնն ցոյց կուտան
իսկ իր եւ համայն քամը զնութիւն
լուս մը ակազն անգամ չեն կարող
կարել, փարս մը չեն այժմեր:

Սակայն այդ չարիքն անհատա
կանութիւնը զմէջ զիտակ կորուստ կը
մղէ, այս դարուս մէջ անհատակա
նութիւնը իրեն հասարակութեան
անգամ միւս արժեք մը չունի, հա
ւաքական ո՛ր է հիւս սիրապետողը:

Իսկ մեր թղթակցու ուժ կազմէ
մեր սարսափալ ժողովն զիրար կը հա
րամանք, միակողմն գործել չենք զի
տեր, երբ աններգութիւնը գիտելով
ազգային արտ մը կը գրանայ, երբ
զիջողութիւն ընկը աւելի զժողով
է մեզ համար քան թէ զլուսնիս կու
րէին:

Նա զարմացմամբ պիտի տեսնէ որ
իր գրագէտ առաջնորդները իրմէ ա
ւելի գոհելի հայտնաբերել ընկ
զիտան, ու զայի սխալաբանութիւն, բը
սութիւն, զիրար չի յարգել, զիրար
չի կրնալ սանիլ, երբէք իստքի տակ
չի ալ ինչ գնով ալ որ լինի, զուր
անգը նախատիքներու, պիտա
ւանքներու սպառն ջրնախնդրու
թեանց սպաս ապարդէլ առ, անա
թէ ի՛նչ օրինակ կը վերցնէ ժող
վուրդը մեր մատուցի պարտնա
թեանն, Խնդրել միթէ մատուցի շա
հը չի պատանջեր, մէկ կողմ ժող
վրդին, որպէսզի արեւտակից խմ
բագիրներ իրարու ետ վարուի ինչ
պէս կրթութե մարդիկ, արժանա
պատուութեան տէր մարդիկ իր (մա
մառն) իր սրիթ աւելցնելու համար
ու այդպէս ժողովրդին յարգանք ալ
զիջով լրագրական հեղինակութիւն
ձեռք բերել եւ գործ անսեղ զօրմ:

Յամար զարմացմամբ գիտած եւ
թէ որքան կոպտութեան անձնական
անհեղինակութեան պարագաներ
նկի է ներու մէջ կը յայտնեն զոր
դէմ առ դէմ կուտակութեան մը ժա
մատակ ճշմարտա խիտի կարգէին:

Ու չի խնայե՞ք զեւ մեր ժողո
վրդին...

Ուր պիտի երթայ ասոր վերջը,
նորիս պատահած տխուր եղիլու
թիւնները ապացոյց են այս գիւա
հարական սխալութիւն:

Տեսնելով թէ լրագրական անորո
հուրք եւ անամով յօդուածները ինչ
անբարոյացոյցիչ ազդեցութիւն կա
րող են ունենալ ժողովրդի վրայ,
յախուսան սօղիչուտական գրուածք
ները մեր տունը պիտի քանդեն...

Եւ զարմացմամբ պիտի տեսնէ որ
իր գրագէտ առաջնորդները իրմէ ա
ւելի գոհելի հայտնաբերել ընկ
զիտան, ու զայի սխալաբանութիւն, բը
սութիւն, զիրար չի յարգել, զիրար
չի կրնալ սանիլ, երբէք իստքի տակ
չի ալ ինչ գնով ալ որ լինի, զուր
անգը նախատիքներու, պիտա
ւանքներու սպառն ջրնախնդրու
թեանց սպաս ապարդէլ առ, անա
թէ ի՛նչ օրինակ կը վերցնէ ժող
վուրդը մեր մատուցի պարտնա
թեանն, Խնդրել միթէ մատուցի շա
հը չի պատանջեր, մէկ կողմ ժող
վրդին, որպէսզի արեւտակից խմ
բագիրներ իրարու ետ վարուի ինչ
պէս կրթութե մարդիկ, արժանա
պատուութեան տէր մարդիկ իր (մա
մառն) իր սրիթ աւելցնելու համար
ու այդպէս ժողովրդին յարգանք ալ
զիջով լրագրական հեղինակութիւն
ձեռք բերել եւ գործ անսեղ զօրմ:

Յամար զարմացմամբ գիտած եւ
թէ որքան կոպտութեան անձնական
անհեղինակութեան պարագաներ
նկի է ներու մէջ կը յայտնեն զոր
դէմ առ դէմ կուտակութեան մը ժա
մատակ ճշմարտա խիտի կարգէին:

Ու չի խնայե՞ք զեւ մեր ժողո
վրդին...

Ուր պիտի երթայ ասոր վերջը,
նորիս պատահած տխուր եղիլու
թիւնները ապացոյց են այս գիւա
հարական սխալութիւն:

Տեսնելով թէ լրագրական անորո
հուրք եւ անամով յօդուածները ինչ
անբարոյացոյցիչ ազդեցութիւն կա
րող են ունենալ ժողովրդի վրայ,
յախուսան սօղիչուտական գրուածք
ները մեր տունը պիտի քանդեն...

Զուգործ

ԱՆՍՈՒԹՅՈՒՆ

(Է. ՏՊՐԱԿՆԵՐՈՒ)

II

Իրենց պատկանելի հնու թեան նը
շանաւոր ծնունդ կան, Բուսական թա
ղաւորութեան այդ Մամուլ ազանե
րու ամենէն յիշատակելիները են.
Յրաւտական կառավարութեան պատ
կանող շագանակներ մը որ սուրբ գա
րու հնութիւն ունի, Սկզբունք մէջ
գեղծի մը (իւր պարտք ազանը) որու
տարիքը 30 գար կը հաշուուի: Հինգ
հազար անգիւն ծանրութիւնը կարծ
ուած են աւելի շատ է: Կը բաւէ ա
նոնցմէ քանի մը հատը միայն յիշել
թէ ներքին կողմի Օրթոքս զազան մտ
կը գանուի այդ հեղինակներն մինչ Գա
լիֆորնիոյ Սաքրամենթո քաղաքին
ժոտ են ճալգուէտ և Սէքոյա կոչ
ուած Վաղեմի ծառերը:

Զիջեցին կ'անայ 700 տարի ապրիլ
մայրին 800 լսկ կողմին միջեւ 1500
տարի:

ԳՐԳՐՈՒՄ ԲԱՅԱՏՆԻՓԻՆ

կան աշխատութեամբ, առնք իրենց դանդաղ աճումովը մեծ ուկիտանութիւններով ծովերը լեցնելով խորակներու արթը կոչուած կղզիները ձեւացուցած են:

Մակայն այդ ծառերը, այդ պօղպուները անմահ են: Բնաւ երբէք, որովհետեւ թէ կաղնին և թէ պօղպու առանձին անկասկած չեն, այլ անոնք ընկերակցութիւններ, դաշնակցութիւններ են անկասկածաբար: Կամ ինչպէս Հեկէլ կրօն, անոնք ազգեր են որոնց յաջորդական սերունդները կը դիտենք մենք:

Արդ՝ եթէ տեսակ մը անմահութիւն չնկատենք կեանքի փոխանցումը անհատէ մը նոր ծնունդ առած ուրիշ անկատի մը, ստիպուած ենք որ ուրիշ տեղ փնտռել կենդանի էակին կեանքի անաճման ստիպանութիւնը:

Կը հարցնենք ուրեմն, ըջիջին մահը ճակատագրական անհրաժեշտութիւն մըն է, չկան ըջիջներ, նախակենդանիներ կամ նախարոյս՝ որ անմահ ըլլան:

Որպէս զի միաբնակից լակ մը բընաբնութիւն, տարիներու յաջորդութեան, ծերութեան և մահուան ճակատագրականութենէն կարենայ խուսափել, պէտք է որ անիկա սովորական, նորմալ վիճակի մէջ մնայ յաւերժանպէս, առանց փոխուելու, առանց անճշտ, առանց իր կազմական և քիմիական բաղադրութիւնը փոխելու և զտնտի՝ բաւական ընդարձակ միջավայրի մը մէջ որպէս զի իր սընընդատութեամբ ներածած ու արտաքսած նիւթերով չեղծանի:

Սակայն բնութեան մէջ կատարելապէս անթերի այդ մեքենան գոյութեան չունի: Կենդանական աշխարհի խիստ օրէնքը կը պահանջէ որ ըջիջը չկրնայ ապրիլ աննախնայօրէն առանց անելու և ո՛չ ալ անիլ աննախնայօրէն առանց բաժնուելու:

Ուրեմն ըջիջը անանելով կտնի և ապակի բաժնուելի, ու այդպէս պարտաւարացած նորէն կտնի իր զարգանալու գործը, մինչև որ նորէն բաժնուի և այդպէս շարունակաբար:

Կրնայ պատահել որ այս գործողութիւնները կրկնուին անսահման կերպով երկար ժամանակ, եթէ արգելիչ պատճառ մը չկենցէ այդ բոլորը: Բըջիլ կիկաններն ուրեմն անսահմանօրէն կրնայ այդ ձեւով ապրիլ, ծերանալու կամ ստիպողական վախճանի մը յանգելու դատապարտուած չէ, ուրեմն անմահ է:

Արդարեւ միաբնակից լակները նախարոյսերը և նախակենդանիները, լուսերը կը խուսափին մահուան անհրաժեշտութենէն:

Ա՛հ, իրաւ է որ այդ խոնարհագոյն, աննշան էակները զիւրաբակ, դիւրազարտ և կորստական են, սակայն իրենց մահը ճակատագրական չէ: Անոնք կրնան պատահարներէ, բայց երբէք չեն ընկնուիլ ծերութեան: Ընդհակառակը պայ մը որ ինչպէնքը ստիպելով ստեղծիչին փոխանորդը կը հոշակէ գառամութենէ կը մեռնի:

Ինչ արդար հակադրութիւն:

46 Յունիս 1903

Յիւլիպէ

կրպ

Յարգելի տեար խմբագիր, Ինկատի ունենալով թէ ձեր լիբրը նախ և առաջ նպատակ ունի տարածել ու ժողովրդականացնել ճշմարտութիւններ՝ թէ պէտեւ այլ անդակօրէն ըմբռնուած, որովհետեւ յատուկ են շահերուն՝ որոշ հասարակական գասակարգի մը՝ զեռ չչանազանուած հասարակական յարաբերութիւններով, որուն շահերը մինչև որ լաւ չմտնուին, չեն կըրնար պաշտպանուիլ ճշմարտութեան ձեւի սակ, — կը սիրեմ յոսալ թէ հակառակ ձեր անհամաձայնութեան ներկայ յօդուածիս գաղափարներուն հետ՝ պիտի զետեղէք զայն, քանի որ գրածս պատասխանէ շօվիտիստ ու թուլամիտ յոյն լիբրիստ մը, որ անամօթաբար յանդգներ է խեղատիւրիլ ինչ որ ինք ոչ մէկ կերպով չի կրնար հասկնալ: Սոստեսակ մարդիկ կը նմանին հաւերոյ, որոնք արդը կը քրքրեն որ հոտը տարածուի, իսկ իրենք կակաւով կը հեռանան:

Խօսքս է անանուն յօդուածի մը մասին՝ որքան կարճ այնքան յիմար, զետեղուած միւլիպէի մէջ հրատարակուող «Միլիթրոքսիտ» լիբրիստի մէջ: Այս յօդուածին անիլ թէ ի միջի այլոց՝ Ս. Սահակ ու Մետրոքիստի առթիւ սարքած երկկոյտի ըրած բանախօսութիւնս: Ինչպէս գիտէ յեարժուողի ընթերցողը, այս երկկոյտը տըրուեցուեւ միւլիպէի ազգային ու մասնաւոր վարժարաններու և զըրասիրաց եղբայրութեան ու հայ երգեցիկ խմբի կողմէն ի նպատակ Ձէյթունի կարօ սեւաններուն: Ուրեմն երկկոյտի նպատակը կարելի էր տարբեր ըմբռնուիլ — ինչպէս ալ ըմբռնուեցաւ — բանախօսներու կողմէն:

Այս յօդուածը շատ գէշ ու տղեղօրէն կը խօսի տղայամտութեան մասին թէ հեղինակին և թէ խմբագրին, որ առանց պայտասուզելու զետեղած է: Այս յօդուածը ամէն պարագայի մէջ նըպատակ ունի մէկ կողմէն երկկոյտին նշանակութիւնը սպասնել, որուն չէ հասած հեղինակը, միւս կողմէն անմիջական կերպով ապուշ հեղինակին կարկտած միտքը յոյն հրատարակը կը հանէ, կը լուսանկարէ անոր խորունկ ազդեցութիւնը և կը ցուցունէ հեղինակին սփանշելի կարողութիւնը խեղաթիւրելու ուրիշներուն միտքերն ու գաղափարները, գործնք այս տեսակ ֆիլիսոփայութեան հալիւ թէ կը հասկնան: Այն բային ըսածին նայելով, իբր թէ ես սրտաբերբեր եմ այս միտքը, թէ յոյները տաճիկներուն

պէս հայ ու պուլկար ազգաց անախորժ թշնամիներն են: Ուրեմն մենք, հայերս, պէտք է եզեր պուլկարներուն հետ դաշնակցելով ոչնչացնենք այս սփիւղանդ խցիկները:

Այս տեսակ յիմարութիւններու ապուշութիւնները ըսած չեմ, ոչ ալ այնպիսի բանել, որոնցմէ ասանկ բողոքամիտ եղբայրացու լիւններ հանել կարելի ըլլայ:

Ահա համառօտ կերպով ինչ խօսեցայ յոյներուն վերաբերմամբ — եթէ հրէք կարելի է ստիկարոյն ազգին հասցէին խօսիլ սեպիլ:

Ըսի թէ հայ ազգը, հասարակական պայմաններու զօրութեամբ, ինդունելով տարիներ առաջ մերկ ու բոպիկ Յիսուսի վարդապետութիւնը, որ այն ատեն հասարակական անհրաժեշտութիւն մըն էր մեր ազգին համար, ինչպէս նաեւ շատ ուրիշ ազգերու համար, և որուն կուլիւնը այն ատեն կը կայանար միայն սոպոտոպական քոմունիզմի մէջ: Իսկ այսօր արիւն զոր ձեռքով ժողովրդի համար, — նոր դարազրոյս մը սկսաւ հայ ազգին զարգացման մէջ: Բացուեցան շատ մը դպրոցներ զանազան քաղաքներու մէջ ու ըսկըսան դաստիարակել ժամանակակից սերունդը — ինչպէս որ կը հասկնային դաստիարակութեան գործը: Սակայն այս դպրոցներն էական լիբրութիւն մը ունին, յունարէն ու պարսկերէն լեզուն կը գործածուէր, իսկ հայերէն չի կար: Հայ լեզուն կը պակսէր, որովհետեւ հայ ազգը Պարսկաստանի ու Յունաստանի բազմաթիւ շէր ներկայացներ նշանակելի անտեսական ոյժ մը: Պարսիկ ու յոյն վաճառականութիւնը կը տիրապետէր հետեւեալ շորս ծովերուն վրայ: Սեւ ծով, Կասպից ծով, Միջերկրական ու Ուկրաինոս, որ կը հայտնուէին Հաստանի հետ ճորճի, Երասի, Ժիբրալտ և Եփրատ գետերու միջոցաւ: Այս վաճառականութիւնը շուշացաւ իր գրօղըրդնել այն ատենուան հայ հասարակական գասակարգի դաստիարակական գործին վրայ: Ուրեմն հայ դպրոցներու մէջ տիրապետող լեզուն յունարէնն ու պարսկերէնն էր: Բայց երբոր այն ատենուան հայ աշուական գասակարգը տնտեսականապէս զօրացաւ ու նիւթականապէս ուժովցաւ, ըսկըսաւ փնտռել մարդիկ, որոնք նախ և առաջ անոր վաճառականական շահերուն ծառայեն: Այս կերպով մնաւ հայ տառերու պէտքը, և Ս. Սահակ ու Մետրոքիստաւորութեան այս երկու ախոյնականները, գոհացուցին այս պէտքը տառերու գիւտով: Հասարակական այս զարգացման հետեւան

քըն եղաւ յունարէն ու պարսկերէն լեզուներու վտարումը հայ դպրոցներէ: Եւ հայ լեզուին ներմուծումը:

Ահա կարճ կերպով այն միտքը, զոր ընդլայնեցի բանախօսութեանս մէջ: Հակադրելով հայ ազգին այն ատենուան պէտքերուն արդի պէտքերը և աւելի ոչինչ:

Ուրկէ՞ց ուր ուրեմն «Միլիթրոքսիտ» այս ծիծաղաշարժ, յիմար ու ճշմարիտ «բիւզանդական» ձեւերը: Բնականօրէն, երբոր մարդուն ուղեղը անընդունակ է, միշտ ասանկ յիմարութիւններ ու ախմարութիւններ պիտի ստեղծէ:

«Միլիթրոքսիտ» պարոն անանուն, եթէ կուզէք գիտնալ, ստիկա ալ կրնանք ըսել թէ մենք իրօք սօցիալաէմօկրատ երկամ ինչպէս գրած էք տղետար «յօդուածիդ մէջ՝ այն բատրիօյներէն, որոնք հայերէն ընկերավարական կըուտին: Հետեւաբար մենք չենք կենար նացիօնալայան կախներու հողին վրայ, որովհետեւ մենք խորապէս համոզուած ենք թէ կար շրջան մը երբոր բնու ազգութիւնը դոքսութիւն չունէր, ինչպէս էր նախնական քոմունիզմը և պիտի պայ նոր շրջան մը երբոր բնու ազգութիւնը գոյութիւն չը պիտի ունենայ, ինչպէս է սօցիալիզմի շրջանը:» Պատմական վճիռայտի ճշգրիտ գնահատումը կը հերքէ ամեն տեսակ նացիօնալայան կախներ ու իտեալներ, պատմական բացօթեղ կը հերքէ նոյն իսկ սկզբունքը — պատմութիւնը կը հերքէ ազգութիւնները: Այսօր մասնաւոր սեփականութեան ոչնչացումով, զայն հաւաքս կանայնելով կտտեղ ծովին հասարակական անհրաժեշտ պայմաններ անհայրենիքութեան: Մատուցելի, Բօվալէպի, Պախովէնի, Լէզոյնոյի ու Սօրկանի գիտական հետազոտութիւններն ալ կը հաստատեն մեր մտքին ճշգրտութիւնը: Մենք իբր սօցիալաէմօկրատ կը կենանք «գասակարգային կախի հողին վրայ: Մեզի համար սիրելի ու ախորժիկ է թէ յոյն լեզու պուլկար, թէ հայ լեզու տաճիկ, եթէ կուզէք, գնչու բանաւ ալ, որովհետեւ մեր լեզունամին քարթիւն է, և ոչ թէ ազգութիւնները: Բանի որ այսպէս է մենք չենք կրնար վերին նման յիմարութիւններ խօսիլ, այն ճիշդ է թէ ձեզի նման մարդիկ ինչպէս է զոր օրօ վեջերնա քօշղայտին խմբագրիլ նանքօք, շահ ունին հրատարակելու:

(*) Ասկէ հետեւը նշուած չէ թէ մենք կը հերքենք նացիօնալիզմը իբր փաստ ու ազգակա պատմութեան մէջ: Ա. Թ.

լու նաջիտնալական բնազդներն ու կիրքերը, իսկ ասկէ էն քիչ պէտք ունին բանւորներն ու անոնց խեղճութեան ներկայացուցիչները:

Ասոր վրայ էս կը կասկածիմ, պարոն, թէ բան մը հասկցած ըլլաք ըսածէս. լսե՛ր բայց չէ հասկցեր: « Զուլ զվօն, նէ տօջուլ օնորն շպէս կըսեն ռուսերը: »

6 Յունիս 1903
Տիբիպէ

ՏՊԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՃԻԼԻՊԵՆԻ ՀԱՅ-ՄԱՍՆԱՐ ԿԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆՏԵՍԵՐ

Հայ-մասնաւոր վարժարանի ուսուցչական մարմինը, ինչպէս անցած տարի՝ այս արի ալ աշակերտները տարեկան հրատարակային քննութեան չեն թարկեց, ուղղակի յայտարարելով առ սովորութիւնը հակամանկավարժական: Դասերը սովորականին պէս շարունակուեցան և հետաքրքրները այցելեցին:

(*) Իսկակէս ձեր բացառութիւնը գրգռված է. եթէ պարտին լինէիք աւելի լուրջ կը ինէիք:

Նախքան ձեր համար այսօր առաջնակարգ ճշմարտութիւնը այն է, որ հայ ժողովուրդը պէտք է ազատել օտարի լծից եւ նրան դնել այսպիսի պայմանների մէջ, որ նա կարողանայ բնական կերպով յառաջդիմել եւ անցնել բոլոր այն ֆազերը, որոնք վիճակուած են յառաջդիմելու ընդունակ ժողովուրդներին:

Եւ այդ ճշմարտութիւնը հայերիս կողմից ըմբռնվում է այնպէս, ինչպէս եւ պէտք է:

Ձեք հերքում որ Անցիոսիսիզմը ազգայն եւ փաստ է պատմութեան մեջ: Եստ գեղեցիկ. մեր ժողովրդային կենսը հէնց պատմական այն ֆազի մէջ է գտնվում, որ մեր յայտաջողութեան միակ զօրից ազդակը առ այժմ նայլոնալիզմն է, յայտաջողութեան իրեն ազգ, պատրաստվածք արժանաւոր կերպով մասնակցելու համամարդկային քարեշրջումին: Ինչպէս գո՞ք չուրանալով նայլոնալիզմի մեծ նշանակութիւնը յայտարարում էք որ չօվին չէք եւ ձեզ համար անեն ցեղի պատկանող բաներ սիրելի է. մենք էլ պայտպանելով նայլոնալիզմը յայտնում ենք որ մեզ համար սիրելի է մարդ արարածը, ոչ միայն բանւորը:

Ձեր յայտնած միւս բոլոր մաքերը նորութիւններ չեն եւ մեզ շատ վաղուց յայտնի են: Եւսում ենք որ դուք մեր գրգռված վիճակի մէջ համաստեթիկից դուրս գալով յայտարարում էք որ. Լէտուրնոյի եւ ուրիշների ուսումնասիրութիւնները ճշրդում են մեր միտքը: Ոչ յարգելի պարոն, դուք կրկնում էք այն, ինչ որ մեք թւած գիտունները եւ ուրիշները ասել են, դուք ասում էք այն, ինչ որ վաղուց ասված է. Եւ ասում էք երբեմն անտեղի, շատ անմարտելի ու չփոթ կերպով, Եւ սրա միակ պատճառը այն է որ դուք չէք ճանաչում հայ ժողովրդին, Հային այժմ ճնշում է աւելի եթէ ազգայն. Եւ այդ ետադանը պէտք է բառայնապա...

Խոմբ.

Այցելուներու թիւը — սեսածիս և իմացածիս նայելով — գոհացուցիչ եղած է, մինչդեռ թաղային վարժարանը յաճախողները, անշան բացառութեամբ յարգելով — մասնաւոր վարժարանի ուսուցչական մարմինը եւ հոգաբարձութեան մէկ անդամին միայն անդին չանցաւ:

Ասիկա տեսակ մը նշան կարելի է սեպել այն համակրանքին՝ որ ցոյց կը տուի դէպի հայ-մասնաւոր վարժարանը, և որոշ չափով մըն ալ երեւան կը հանէ զուսակին հոն զրկող ընդդէմը գիտակցութիւնը դէպի կրթական դոբին կենսականութիւնը: Իսկ հանգէսին առթիւ «Լիւքսմապուրկ» թատրոնը խնուած հոծ բազմութիւնը — թաղային վարժարան բազմութեան եռապատիկը գրեթէ — եկաւ հաստատել թէ որքան սրտի մտիկ գործ մըն էր ան:

Եւ վարժարանին հանգէսն ալ, իր հրահանգիչ բովանդակութեամբը և տպուորիչ կողմնովը եկաւ լի ու լի ազատուցանելու Ֆիլիպէի հայ հասարակութեան ընդհանրապէս և ծնողներու մասնաւորապէս, թէ՛ առհասարակութիւնը շատ խոշոր բաց մըն է որ գոցելու կաշխատի և ան գոյութեան անվիճելի և կատարել իրաւունքը ունի այսօր ալ. վաղն ալ, քանի մեր թաղային վարժարաններն ներս կամ դուրս կը տիրեն ամենքուս ծանօթ յոռի պայմանները... Ընդհանրապէս պարունակութիւնը շատ ճոխ էր:

Մանկավարժէզի սաները երգեցին, թէ պզտիկները թէ մեծերը արտասանութիւններ ըրին: Երկար կրկնայառանձին առանցին յիշել: Կարժէ յայտնել որ, արտասանութիւններէն յատկորէն երեսուն եկաւ թէ պուրկարեւելի և թէ հայերէնի տարուած խնամք: Եւ ինչ որ ամենէն էականն է, աղաքը գիտէին ըսածնուն միտքն ու ոգին և ըստ այնմ կաշխատէին արտայայտել:

Վարժարանի աշակերտներէն օր. Զարուհի Կրք-Բիւլէիան դաշնակով ընկերացաւ մանկավարժէզի երգերուն և օր. Գեղեցիկ Պարտիզանի հետ միասին քառաձեռն մը նուագեցին յաջող: Պ. Ն. Բարովի առաջնորդութեամբ աշակերտուհիներն ու աշակերտները խառն քառաձեռն ձեռքեր երգեցին: Հայ-Երուսաղէմ ունեցած յաջողութիւնը և հասարակութեան վրայ թողուցած ազաւորութիւնը չէ կարելի չի յիշել հոս, երբ նկատի առնենք որ առաջնորդներն իսկ իրենցմէ — աշակերտներէն — ընտրած էին:

Հանգէսին ամենէն հրահանգիչ մասը կազմեց զարիպի ԱՐՆՈՏ ԹԹԽԸՄՈՐԸ, որ երկու արարածի վերածուած ներկայացուցին վարժարանին աշակերտներն ու աշակերտուհիները:

Նկատի ունենալով սղոց անփորձութիւնը և ստաջիւն անգամ ասանկ ձեռնարկի մը մէջ գտնուելին, շատ յաջող կարելի էր սեպել ներկայացուցումը: Եւ ինձի համար յաջողութիւնը հոն էր, աս գործին գաղափարը իրենք, աշակերտներն յղացիք են, և ըսածնուն և արտայայտուող զգածնուն մէջ զգացում դրին, զգացին:

Արնոտ թթմամբը շատ խոր ազգայնորութիւն ձեցեց հասարակութեան վրայ:

Մէկդի թողով վարժարանին ուսումնական և բարոյական առաւելութիւնները թուել, որ արեւի պէս փայլեցաւ արդէն, եւ աս հանգէսէն

կը վերցնեմ միայն երկու էական կողմեր — մէկ մը սղոց և վարժարանին մէջ ճիւղ ՈԳԻՆ, մէկ մըն ալ ՏԻՄԻԼԻԸ:

Տեսնուեցաւ որ, հայ-մասնաւոր վարժարանի ուսուցչական մարմինը իր ջամբած մտաւորական լաւ պաշարէն զատ, կը ձգտի աղաքը կրթել մեր ներկայ պահանջներուն համաձայն, գիտակից ընել գանոնք մեր վիճակին, Եւ միտքարական է տեսնել որ աս ոգին բարեկամ լաւ արմատ ձգած է սղոց մէջ արդէն, ընկերական կապեր կայ անոնց քով:

Տիբիպէի առաւելութիւնը վարժարանի ներսէն զատ — եթէ եղած են զիտողներ — նոյնիսկ աս հանգէսին մէջ ալ զարկաւ. — Երեսակայեցէք — ամբողջ վարժարանին աշակերտները՝ պզտիկով մեծով խնուած «Լիւքսմապուրկ» թատրոնի ետեւ. ափ մը տեղ, ուր երգը, մանկավարժէզը բխանոն, մարմնամարզը և ամենէն աւելի ներկայացուցումը իրենց յատուկ պատրաստութիւնները կուզեն. աս ամէնը եղաւ առանց ու է աղմուկի, առանց ու է խառնաչիտութեան ու պակասութեան:

Պ Պիտեանի խօսքերը մէջ չի պիտի բերեմ, որոնցով ուժով կերպով բացատրեց վարժարանին գոյութեան իր ունեւը, օրինակ բերելով նաեւ Միլիտարէէն մինչև Պուրկազ, Տիբիպէ մեր թաղային վարժարանները շրջապատող գէշ պայմանները: Ասոր պէտք չի կայ, քանի որ գործը ցոյց կուտայ իր պէտք մը ըլլալը և հասարակութեան կարեւոր մէկ մասն ալ շատ լաւ կը հասկնայ ասի:

Եւ է՛ն բարձր կողմը հոն է որ, իրենց մղող ուժը՝ վաճմը, թողալը չէ, այլ ԳԱՂԱՔԱՐԸ և ստոր հասնելու միջոցներն անձնական եւ նիւթական ամեն ճեւակ զոհողութիւններ...

Աս պարագան ամէն բանէ պերճախօս է, և ուսուցչներու աս օրինակին պէտք է որ հետեւին գործին օգտակարութիւնը բարձր ու յաջողութեամբ:

Իրոքը յարատեւ ըլլալու համար զոհողութիւնը փոխադարձ պէտք է որ ըլլայ, երբ գիտենք որ հայ-մասնաւոր վարժարանի գոյութիւնը անհրաժեշտ պահանջ է:

Ան այժմ այսքան:

Թորակից

ԹՂԹԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ռուստուք 14 Յունիս 1903

Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ տեղուս եկեղեցւոյ մէջ ի յիշատակ մահիւնական մեքենայութեանց զոհ գացող Միսոյի եւ Զիթեանի, Հոգեհանգստէն ետք Յեկեղեցւոյ բակին մէջ հաւաքում մը եղաւ. յորում խօսեցան Տ. տ. Միսաք Արամեան եւ Գ Մազմանեան. որոնք բուն կերպով բողոքեցին եզրայրասպան դրութեան դէմ, որ վերջին ժամանակները ընդգրկած է նշակեան կուսակցութիւնը (չինք եւ թէ նորը), ներկայներու փափաքով յանձնախումբ մը կազմուեցաւ որ պիտի պատրաստէ հնչակեան երկու կեդրոններու զրկուելիք պարսաւագիրը:

Կանխաւ ցրուած ազդերու համեմատ կէսօրէ ետք «Արթիք» կայա-

րանի հանդիպակոց պարտէզին մէջ տեղի ունեցաւ քաղաքի երկսեռ վարժարաններուն վիճակագրացներու բաշխման հանդէսը: Մասնաւորութիւններու վրայ չպիտի ուզենք ծանրանալ. արդէն ծանօթ է թէ այստեսակ հանդէսներու մէջ միշտ զպարոյցի սաները եւ սանուհիք՝ աւուր պատշաճի բանախօսութիւններ կընեն, որոնց ընդմէջ ազգային երգեր կերպուին: Միայն օտ ըսենք թէ արտասանութիւնները եւ երգերը խընամով պատրաստուած էին:

Բարոցական հանգէսի աւարտումէն ետք տեղի ունեցաւ ցայգահանդէս մը: Հոգաբարձութիւնը եւ կարգադիր մասնախումբի անդամները ամէն ջանք ի գործ դրած էին հանդէսին շքեղութեան համար: Լուսավառութիւն, հրախաղ, արտասանութիւն, նուագ եւ պար գիշերուան ժամը մինչև 1 1/2 տեսցին: Երգեցիկ եւ նորակազմ «Գնար» նուագախումբին յ մասնակցեցան: Երգեցիկ երգերը համեմատաբար նախկիններուն կանոնադրուած էր. կրկրանք ըսել թէ՛ սկսած են ըմբռնել երգեցողութեան եւ կանոնադրութեան պէտքը եւ ինքզինքնին նուիրած անոնց կը ջանան հետզհետէ կատարելագործուել: «Գնար» համար այժմ չպիտի ինքնինք, որովհետեւ դեռ սկսնակ են. իր ասանին կանգրադառնանք իրենց վրայ:

Այս առթիւ շնորհաւորելի է պատհոգաբարձութիւնը, որ ընդունուած աւանդական լուրջութեան չեղելով իրը դպրոցի նպաստ, փոխան թատերական ներկայացում, սոյն ցայգահանդէսը սարգեց, որ զուտ հայկական եղաւ, Հասոյի թիւրուս հոգեցիչ չըլլայ, բայց հանգէսին ունեցած բարոյական ազդեցութիւնը շատ մեծ է, կը փափագիք որ, ասիկայ առաջին եւ վերջին անգամ չըլլայ եւ մերթ ընդ մերթ սոսիթը ունենանք այսպէս ցայգահանգէսներ վայելելու:

Հաստատ աղբիւրէ կիմանանք որ, ներկայ հոգաբարձութիւնը խմբովին հրաժարական տուած է, ի նկատի ունենալով իրենց բեղմնաւոր գործունէութիւնը կը բողոքայինք որ չընդունուէր իրենց հրաժարականը: Սոյն հոգաբարձութեան օրով տեղուս ազգային վարժարանները թէ կրթական եւ թէ նիւթական բարեկարգ վիճակ մը ունեցան:

Պատիւ իրենց...

Շահին

Սիբիլէն 7 յունիս 1903

Պատ. Խմբագրութիւն «Շարժում» ազգագրու լրագրոյ

Թարգելի խմբագիր

Պատուական թերթիգ 533 թիւին մէջ «Ոչնչակերտ» ստորագրութեամբ Սիբիլէնէն թղթակցութիւն մը կարգացի, որուն մէջ նամակագիր պարոնը ուզած է անպատուել ու անուանարկել զիս, բայց նամակին ոճը արդէն յայտնի կրնէ թէ՛ բացարձակապէս վրէժ լուծելու համար զըրրուած է, որպէս թէ ես նախորդ ուսուցիչը կը պարսաւեմ՝ եղիք,

ես նախորդին համար ու է ան նպաստ խօսք բաժնի, այլ ըսած եւ՛ թէ՛ քանի որ Սլիվկին մէջ Մանկ-պարտէզ գործիւն չունի, կրթական գործը կողմնապէս է և պարտաւ կողմնապէս րէ՛ թանայ. կարծեմ այսպէս ըսելով նախորդը պարտաւ չեմ ըլլար:

Գալով իմ մասին. ես իբր երաժիշտ դասաւու եկած եմ, բայց 60 կամ 70 ազալք փողոցները մնալով՝ բարոյապէս ու ֆիզիքապէս չի փճանալու և քիչ թէ շատ սոված մայրենի լեզունն ալ չի մոռնալու համար, արեւաքը փողոցներէն հատարեցի ու նախորդին գծած ուղղութիւնով դասերը շարունակեցի. մի թէ այսպէս ընելուս համար սրբապղծութիւն մը գործեցի. ինչ ընէի. ողայոց այդ վիճակը տեսնելով անտարբէր մնայի. այո՛, ֆիզիքապէս գիտեմ թէ շատ վրնասուեցայ, բայց ուրիշ եմ որ իմ ջանքերս ալ իրենց օգտաները ունեցան, որոնք համար վերջին հանգէսին օրը՝ պաշտօնական ու անպաշտօն բոլոր անձնաւորութիւնք զատ զայս իրենց շնորհակալութիւններն յայտնեցին, որոնց մէջ նամակագիր պարոնէն աւելի զարգացեալ ու բանիմաց անձնաւորութիւններ կային. և արդէն ինքն ալ գիտնալով թէ՛ իր գրածները մեծ մասամբ, մասնաւոր նպատակներով խեղաթիւրուած էին, քաջութիւն չէ ունեցած իր խելական անունով հրապարակելու, որ վատութիւն է բառիս, եթէ լրագրաց մէջ բան մը գրելու մարմալէն բաժնուած է, փոխանակ յերիւրուած ու խեղաթիւրուած սուտեր հաղորդելու, օգտակար նիւթերու վրայ թող գրէ որ հանրութիւնը կարգայ և օգտուի. բայց ո՞վ պիտի ընէ «Ձիքոյ է կարողութիւն»...

Երածիչս դ՛ստու
Ե. Դ.

ՀՍՈՒՄԱՆ ԳԻՆԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐԹԱՐԱՆ ԵՐԿՍԵՒ ԿՐԹԱՐԱՆ

Հայկազեան կրթարանն իր եւ տարեշրջանը կը կար Սեպ. 1/14 ին՛ Բ. շաբթի օր: Գիշերօթիկներու և անոնց վերաբերեալ մանրամասնութեանց համար պէտք է անմիջապէս գիմել Տընօրէնին. քանզի 12 15 տղոց և 6-8 աղջկանց համար միայն տեղ ունինք. ուրոյն և յարմար չենք բոլոր մէջ. մեր անմիջապէս հսկողութեան տակ:

Հայկազեան կրթարան կա անգէ զուտ ազգային, բարոյական և բարձրագոյն կրթութիւն մը, ժամանակիս արդար պահանջին համեմատ. Այսպէս և՛ ուսանող-

ները կը ընդունին նոյնական պատրաստութիւն՝ Եւրոպայի և Ամերիկայի բարձրագոյն դպրոցներու համար. Սոյն պատճառաւ Հայկազեան կրթարանը՝ ստիպուած կան ըրած է, քաղաքակիրթ աշխարհի անհնակարեւոր լեզուներէն՝ Գրեաներէնը, Անգլերէնը և Գերմաներէնը, Գոտտուները (մին իւրապացի) ուսում առած են Անգլիոյ. Չուրիցերի և Գերմանիոյ:

Տնօրէն
Հասցէ
Հայկ. Ե. Եւրոպայի
Ֆիլիպի
Յ. Գ. — Յարեկօթիկներն ալ գիմելու են արձանագրութեան համար՝ առատենիցը ժամը 10-12:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Անցեալ անգամ հաղորդեցինք որ առաջնորդի ընտրութեան առաջին ժողովը յետաձգվեց կիրակի օրով:

Եւ ժողովը տեղի ունեցաւ մասնակցութեամբ 60 հոգու նախագահութեամբ պատրիարքի փոխանորդի:

Նախ ժողովը համաձայնեց 1500 Քր. վճարել առաջնորդին պահելու համար. 1 միլիոնը հայկ. հայկ. համար թողալու խորհրդի աշխկիցներ ընտրեց Պ. Պ. Մանուկ Տէմիրճեանին և Բարսեղ Միզգէեանին:

Յետոյ ժողովը պատգամաւորութեան եւ անուն ցանկ քուէարկեց, ու մեծամասնութեամբ ընտրվեցին Պ. Պ. Յակոբ Մազեան, Գրիգոր Վարդանեան և Խաչիկ Տամատեան. Վարդային ալք երկքից մէկը ընդ հանուր քուէարկութեամբ պատգամաւոր պէտք է ընտրվի Սօֆիա քաղաքէ և միւս քաղաքներէ պատգամաւորներէ հետ առաջնորդ ընտրելու համար:

Չարմանալին այն է որ այդ ժողովին ոչ տեղացի հայ հարուստներէց ներկայ էին, միայն Պ. Պ. Գարամանեանն է. Տէմիրճեան, Բ. Միզգէեան և Պ. Փափազեանս Մընացած միւս էֆէնա ինքրը և շնորհակալ լինելու. իսկ բուն Վասնայի ունեւորներէց, բացի թագական խորհրդի անդամներէց երկու Սուրբաբեան եղբայրները ներկայ էին:

Այստեղ ինքնատիւքեան հարց է ծագումնորդեօք այդ բացակայողները և «միւսները» հայկեանքի ոչ կողմնակի են հետաքրքրվում. թիւրեւ կարծեցին թէ հասարակ արհեստաւորներէ և էսնաֆ գաղափարողի հետ չէ՛ր կարելի նստել:

—Մեզ Պոլսէն չէն կը հաղորդեն Պ. Բարսեղեանի դատաւորութեամբը և սէր Մօսքօֆեան քահանայի:

ու եւանդաւոր երկու օտար Յրանդ Միլիտանեանի շնորհիւ այժմ և կեղեցիկ մէջ կրկնցողութիւնը բառաւոր կը կատարուի:

Կանանցէ ալ Պոլսէն անունով խումբ մը կազմուած է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մակեդոնիայէն Սօֆիա վերադարձեր է Բօրիս Սարաֆօվի բնակիչներէն մին Պ. Վլադիմիր Փոլաչօֆ:

Նրա արագատու թեան նախարար յանկարծակի քննութիւն կատարել է Սօֆիոյի հաշտութեւր գատարաններու մէջ:

—Պաշտար նշանաւոր գիտէախօսի Վալդի մէկ նոր վէպը, «Քաղաքի թագուհի» անունով լոյս տեսեր է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ս

Ռուս դեպուտէր վերջին քննուներութեան միջոցին կրկին Սուլթանին թիւղեր է վերջ տայ Մակեդոնիայ մէջ թուրք վիւսարներու և պաշտօնակներու շարադրութիւններուն:

—Մեծ վէպերը աւս բնական և ուս դեպուտներուն վատնացողներ է, որ եւլանիքի մէջ անկարգութեան փորձեր չեն կրկնար տեղի ունենալ, որոշեալ նախապէս խօսա միջոցներ ձեռք առնուած են:

ԻՏՍՒԼՍ

Համ հաւաքուած կարտինալները նկատեալ են պ. Վատիկանի ունեցած դրամադիւն խոշոր գումար մը կը պակտի: Պակտ գումարէն առաջին թիւերը մը հանգուցեալ պապը գործողներ է քանի մը աղետական վայտի նախնու աննկացած ընտանիքներուն վրէժ կը բարեխալու համար: Իսկ աւելի խոշոր գումարին ինչի վրայ գործածուիլը դեռ յայտնի չէ:

ՌՈՒՄԻՍ

Գործաւորական շարժումները մեծ ծաւալ կ'առնեն. Օ. Էստրի մէջ ալ շատ մը գործաւորներ գործադուլ բրբր են:

Կովկասի մէջ Պարսի հսկայական գործադուլը դեռ չբազարած, Թիֆլիզէն քիչ մը հեռու գտնուող Միլայիլօֆօ կարտանին գործաւորները գործադուլ բրբր են:

Ինչպէս ձորոն նաեւ Ռուսիա պապերապական պատրաստութիւններ կը տեսնան. թէև Ռուս թիւրքերը կը հաղորդեն որ

ձորոն Ռուսիայ բրած մէկ քանի վիճակութիւններուն հանդէպ խաղաղօժ է և հիմնիկ հիմնիկ պատերազմը յետաձգուած կարելի է համարել:

ՅՐԱՆՍԱ

Պապի հոգու համար կատարուած պաշտօնական պատարագին բացակայ եղբր են նախարար պետ կօմը, Բէլիան և արիշներ: Ներկայ գտնուեալ են միայն Տէլկանէ և պատերազմական նախարար Անարէ:

ՍԵՐՊԻՍ

Ժագուհի Տրակային քոյրերէն մին եւրոպական թատրոններէն միայն գործակատարի հետ պայման կ'ապեր է եւրոպական քանի մը մայրաքաղաքներ կրթալու և ֆրանսիէն լեզուով բացատրելու նոր թագաւորին գերը Ալեք. սանարի և Տրակայի սպանութեան գործին մէջ: Տակ ին միւս քոյրերը մէկի համարարանը ուսանողու հինք պիտի գրուին:

Ն. ՄԱԿԱՏՈՒՓ

Պարբեր Տ. Ս. Պ. միջոցաւ գրեւոր գրածը մամանակին ընդունած է:

—Պ. Մար...

Արտաբան բանիցիներ պիտի վճարեք:

Ամերիկա

—Թոյ

Մ. Է. Հայր. երկու եւ կէս ֆրակ չէքը սաացուած է, բայց այստեղի պանքան չի ընդուներ: Քաղաքաւորութիւնը մաքուր գրեցէք և նորէն շրջեցէք. ու առար մը այդ հոշուով մէկ քանի անգամ աւելի կը յայտարարենք:

Լին Յ. Կ. Պ. ձեր գրեւոր 6 տարբէր ժամանակին ստացուած է:

ԳԻՒՐՈՍՍԱՏՈՒԻ ՊՈՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Տէր եւ Տիկին Գալանեան կընդունին թաղաւոր հայ պատրիարքի կուսան անոնց հայկազեան հետ Չուրիցիական օտար պատարագներէն, կը պատրաստեն գունդեր իրենց տարիքին եւ ընդունակութեան յարմար գաղտնիացըներու քաղաք վարժարաններուն մէջ. կապալներ ընտանեկան խմար եւ դահլիճ յաջողութիւն:

Մանրամասնութեանց համար անպայակ զիմի առ Յ. Կալանեան 47 Թանկեւրատ (Սուկ)

Отговорникъ Мурадъ Браносянъ

Печатница «Взаимность» Варш